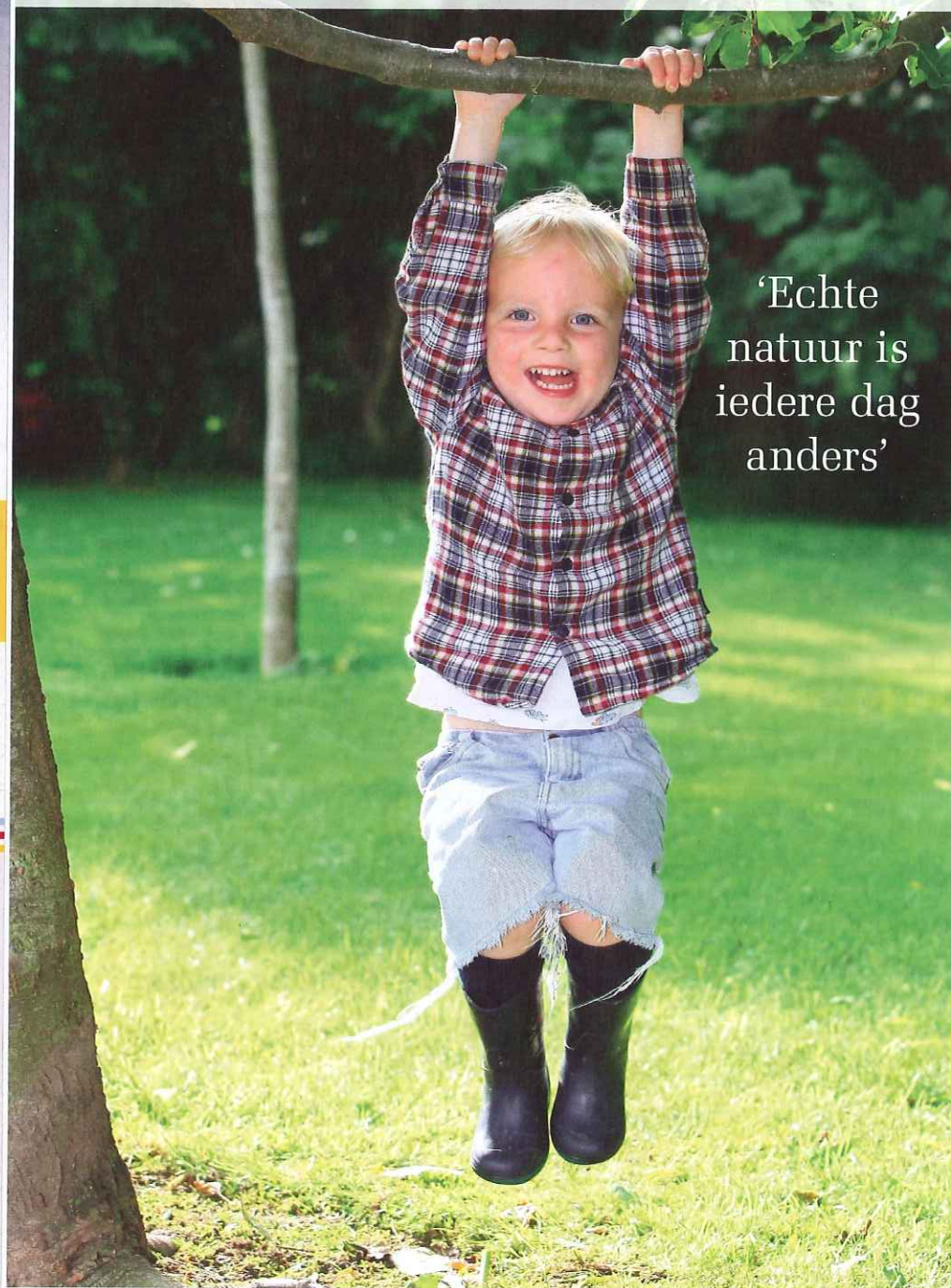

Groen opvoeden

‘Echte natuur is iedere dag anders’

Waarom is de natuur belangrijk voor kinderen? Omdat ze het liefst spelen in de natuur. En omdat dat goed is voor hun ontwikkeling. De natuur is iedere keer anders en stimuleert daardoor verschillende ontwikkelingsgebieden op een speelse manier. **ASTRID VAN DE WEIJENBERG**

Kinderen zoeken graag lieveheersbeestjes, ze houden van stamperen in de modder, van klimmen in bomen. Toch is de relatie tussen kinderen en natuur niet meer zo vanzelfsprekend als vroeger. Kinderen zijn steeds minder vaak buiten, omdat een steeds groter deel van Nederland is bebouwd. Op scholen is er meer aandacht voor taal en rekenen en steeds minder tijd voor natuuronderwijs.

Liever buiten

We denken vaak dat kinderen liever binnen zitten achter de tv en de computer. Maar dat klopt niet, zegt Dieuwke Hovinga, lector aan de Hogeschool van Leiden. ‘Uit ons onderzoek blijkt van niet. Vraag kinderen waar ze het liefst spelen, dan kiezen ze eerder voor een natuurrijke omgeving dan voor bijvoorbeeld een binnenspeeltuin. Geef je ze de keuze tussen een plaatje van een computer en van de zee, dan kiest het merendeel voor de zee.’ Natuur is bovendien niet alleen leuk voor kinderen, maar ook goed. Dat gevoel hebben we allemaal, maar waarom eigenlijk? Marnix Viëtor is namens JSO (expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling) betrokken bij BSO Natuurlijk (zie kader). ‘Contact met de natuur maakt kinderen natuurbewust. Dat stimuleert ze later als volwassene om natuurbewuste keuzes te maken. We voeden ze dus op tot duurzame burgers.’ Maar dat is maar één kant van de medaille, vindt hij. ‘Contact met planten en dieren draagt bij aan het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen. Vooral daar ligt de pedagogische meerwaarde van de natuur voor de kinderopvang. Het is heel direct te koppelen aan de opvoedsdoelen uit de Wet kinderopvang.’

Ook Dieuwke Hovinga vindt dat spelen in een natuurrijke omgeving kinderen stimuleert op alle ontwikkelingsgebieden. ‘Vergelijk de natuur eens met speelgoed. Speelgoed is meer voorgestructureerd. Een puzzel past maar op

Lectoraat Natuurbeleving en Ontwikkeling kind

Dieuwke Hovinga bekleedt sinds september 2011 het lectoraat Natuurbeleving en Ontwikkeling kind. Het is een samenwerkingsverband van de Hogeschool van Leiden en de Stichting Veldwerk Nederland. Een natuurrijke omgeving heeft een positief en duurzaam effect op de ontwikkeling, het leren en het welbevinden van kinderen. Maar hoe zit dat precies? En welke begeleiding is daarbij nodig? Dat gaat zij onderzoeken.

één manier in elkaar. Echte natuur is niet voorbedacht en is elke dag anders. De ene week spring je van een boomstam en is de grond bevroren en dus keihard: au, dat doet zeer. De week erna land je met je voeten in een blubberplas en ben je helemaal vies. De natuur daagt dus veel meer uit en nodigt kinderen uit om op onderzoek te gaan.'

Springen over een boomstronk, voetje voor voetje over een tak over het slootje, onder lage takken door kruipen: het is toch anders dan spelen op de speeltoestellen op een betegeld plein. De manier van bewegen is veel diverser en dat is goed voor de ontwikkeling van de motoriek. Niet alleen de grove motoriek, maar ook de fijne komt aan bod door kleine steentjes rapen, beukenootjes pellen, madeliefjes vlechten, kleine beestjes oppakken. Op een boomstam over het water ontwikkelt een kind zijn evenwichtsgevoel. Met het springen over slootjes leert hij afstanden inschatten.

Niet alleen fysiek

Maar niet alleen de fysieke ontwikkeling komt aan bod. Kinderen spreken hun creativiteit en innovatief vermogen aan om bijvoorbeeld een stevige hut te maken, om elkaar te helpen om droog over een sloot te komen. 'En wat dacht je van verwondering', zegt Marnix Viëtor van JSO. 'Verwondering over dieren, over de groei van bloemen en planten. Vooral voor jonge kinderen zorgt de natuur voor veel zintuiglijke ervaringen: voelen, ruiken en proeven. De wind langs hun gezicht, de geur van pas gemaaid gras, ruwe boomschors.' Ook de taalontwikkeling kun je buiten goed stimuleren. Dieuwke Hovinga: 'Het is toch anders als je het begrip 'lammetje' moet leren door een plaatje

van een lammetje in een boek, dan wanneer je een lammetje kunt aaien, ruiken, ervoor opzij hebt moeten springen. Welk kind vergeet het woord 'hooiberg' als hij erin heeft gespeeld? Dan is het een zogenoemde beleefde ervaring. Op grond van hersenonderzoek is er steeds meer bewijs voor dat dit soort ervaringen er echt toe doen.'

Ook is de natuur goed voor de sociaal-emotionele ontwikkeling: 'Durf ik in die boom te klimmen? Ja, ik durf dat. En zeker als ik daarbij geholpen word door mijn vriendje.' Dat is goed voor het zelfvertrouwen en voor het leren samenwerken. Maar is die boom niet te hoog? In de natuur komen kinderen gevaren tegen. Die moeten ze onderkennen. Ze moeten risico's goed inschatten. Bovendien: buiten hebben kinderen meer vrijheid dan binnen. Er kijkt niet voortdurend een volwassene mee. Ze kunnen zich gemakkelijker verstoppen en even aan de aandacht ontsnappen. Sommige pedagogen maken zich ernstig zorgen over de toegenomen bemoeizucht van volwassenen met kinderen, beschrijft ook het **Pedagogisch kader kindercentra 4-13 jaar**: 'Buiten zijn geeft kinderen de mogelijkheid zich daaraan te onttrekken. Ze kunnen daar hun "geheime" plekken hebben.' En dat zorgt voor een gevoel van zelfstandigheid. Conflicten zullen ze ook eerder zelf op moeten lossen, omdat er niet altijd een pedagogisch medewerker in de buurt is.

Pedagogisch beleid

Hoewel de natuur dus een belangrijke pedagogische meerwaarde heeft, is het in heel weinig organisaties terug te vinden in het pedagogisch beleid. BSO Natuurlijk wil natuur een vaste plek geven in de naschoolse opvang, in het pedagogisch beleid, in de deskundig-

heidsbevordering en de dagelijkse praktijk. Zonder dat je meteen een natuur-bso hoeft te worden. Marnix Viëtor van JSO: 'De aandacht voor natuur hangt nog te veel af van een enkele pedagogisch medewerker die er enthousiast voor is. Maar verandert die van baan, dan kan het zo weer voorbij zijn.' Goede begeleiding van pedagogisch medewerkers is een belangrijke voorwaarde voor een goede plaats voor natuur in zowel de buitenschoolse opvang als de dagopvang. Toch vindt Marnix ook dat pedagogisch medewerkers gewoon aan de slag moeten gaan, gewoon de kinderen de ruimte geven. 'Vaak zijn ze bang dat ze te weinig weten. Natuurlijk is scholing prettig, maar het is ook gewoon een kwestie van kansen pakken. Naar buiten gaan, ook als het regent of sneeuwt. Dat vergt natuurlijk wel goede communicatie met ouders, want kinderen komen nat en vies weer thuis. Dat moet je uitleggen.' Je kunt ook de banden aanhalen met natuurorganisaties in de omgeving, is zijn advies. Vaak zijn het gescheiden werelden, maar met organisaties als IVN, een landelijke vereniging voor natuur- en milieueducatie, haal je zowel kennis als menskracht binnen. Dan kun je zelfs vanuit de stad makkelijker een uitstapje naar het bos maken. «

BSO Natuurlijk

BSO Natuurlijk verzorgt onder meer een training voor leidinggevenden om natuur te implementeren in het pedagogisch beleid van de organisatie. Daarnaast hebben JSO en Stichting Veldwerk Nederland een handreiking ontwikkeld die voor iedereen beschikbaar is en waarmee je meteen aan de slag kunt. Communicatie met ouders, veiligheid en inspectie, inrichting van binnen- en buitenruimtes, houding van pedagogisch medewerkers: alle aspecten komen in de handreiking aan bod. Zie ook www.jsn.nl.